

Л. Д. Троцький

ПРО СОЦІАЛІЗМ В ОКРЕМІЙ КРАЇНІ ТА ПРО ІДЕЙНУ ПРОСТРАЦІЮ

1929 р.

Перша публікація: "Бюлетень опозиції (більшовиків-ленінців)", № 7 (листопад-грудень 1929 р.)

Переклад українською: Переклад колективу Trotsky Archive | Лев Троцький

https://t.me/trotsky_arch_usl

Опубліковано українською секцією Marxists.org: У лютому 2024 р.

"Епоха війн та революцій" - сувора епоха. Вона безжалісно виводить у розхід людей, - одних фізично, інших морально. У розхід виведений І. М. Смирнов. Ніхто не вважав його теоретиком. Не був він ніколи і самостійним політиком. Але це серйозний революціонер, високого морального гарту. Проте він здав. Мимоволі згадуються слова Леніна про те, що революціонерів, яким виповнилося 50 років, треба б "розстрілювати". Під жартівливою формою тут крився нежартівливий зміст.

В іншій нотатці цього номера Бюлетеня показано, що перший проект Заяви Смирнова намагався ще теорію соціалізму в окремій країні оголосити антиленінською. Остаточний проект оголошує антиленінською критику цієї теорії. Таким чином, основні питання марксизму переглядаються в порядку оформлення партійного квитка.

Коли революціонери стають байдужими у сфері принципів, вони опускаються й морально. Чи не все одно, справді, чи сказати так, чи інакше? Чи не все одно: процитувати точно чи неточно? Навряд чи від створення світу брехали так багато, як наші центристи. Чому? Тому, що центризм - це втілена безпринципність. Де ж тут узятися ідейній порядності?

На жаль, Смирнов із Богуславським, доживши до сивого волосся, пішли в школу до Ярославського. Своє обернення в націонал-соціалізм вони супроводжують... фальсифікацією. Годі й казати, що теорію соціалізму в окремій країні вони захищають усе тією ж цитатою з посмертної ленінської статті про кооперацію. У першому розділі моєї Критики програми Комінтерну цей аргумент піддано, смію гадати, вичерпному аналізу. Я доводжу, - і ніхто мені досі не заперечив і навряд чи спробує заперечувати, - що стаття про кооперацію виходить повністю з елементарної передумови марксизму, що сучасний розвиток виробничих сил виключає можливість побудови національного соціалізму. Але докажам цієї думки по суті я передую наступне, начебто абсолютно незаперечне міркування:

"Якби в статті, продиктованій Леніним під час хвороби й опублікованій лише після його смерті, дійсно йшлося про те, що радянська держава володіє необхідними й достатніми матеріалами, тобто, перш за все, виробничими передумовами для самостійної побудови повного соціалізму, залишалося б тільки припустити, що або Ленін обмовився під час диктування, або стенограф помилився під час розшифровки. І те й інше в усякому разі вірогідніше, ніж відмова Леніна у двох біглих рядках від марксизму і від усього вчення власного життя".

Що ж із цього приводу говорять Смирнов із Богуславським?

"Ми вважаємо думку Левка Давидовича Троцького про те, що це формулювання є результатом "обмовки" під час диктування або "помилкою" стенографа, помилковою, антиленінською".

Прошу порівняти те, що сказано у мене із запереченням Смирнова. Адже це ж верх непристойності! А тим часом Смирнов людина пристойна. Але, на жаль, він потрапив у непристойне становище.

Так, я сказав, що якби в незакінченій посмертній статті Леніна знайшлася фраза, що суперечить основним положенням марксизму, то я б, певна річ, запідозрив тут обмовку або описку. Але далі я кажу:

"На щастя, однак, у такому поясненні немає ані найменшої потреби. Чудова, хоч і незакінчена стаття "Про кооперацію"... зовсім не говорить того, що їй так легковажно приписують ревізіоністи ленінського вчення".

Здавалося б, усе ясно? Навряд чи, втім, варто на цьому далі зупинятися. Відзначимо ще один документ ідейного спустошення і протрації.

Пам'ятається, у Короленка один із його нарисів закінчується так: "Агов, виходьте на зміну, старий дзвонар віддзвонив".

Л. Т.